



Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. I. Quibusdam præmissis utraque difficultas resolvitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

ARTICULUS III.

Verum ad gratiam sanctificantem requiratur aliqua dispositio, illaque sit physica & ex natura rei, vel duntaxat moralis, & ex divina institutione.

S. I.

Quibusdam præmissis utraque difficultas resolvitur.

Notandum primò, duo genera dispositionum solere distingui à Philosophis: quædam dicuntur remotæ, vel antecedentes, quæ formam tempore præcedere solent, & ab illa possunt separari: aliæ vero vocantur proximæ, seu concomitantes, quia formam semper concomitantur, & ab ea sunt inseparabiles: v. g. calor ut duo est dispositio remota, & antecedens formam ignis; calor vero ut octo, qui est proprietas fluens ab ejus essentia, dicitur dispositio illam concomitans.

Notandum secundo, eorum, qui gratiam sanctificantem recipiunt, alios esse adultos, habentes usum rationis & liberi arbitrii; alios parvulos usum rationis & liberi arbitrii carentes, quibus in Sacramento baptismi infunduntur gratia & virtutes supernaturales, quæ ab ipsa ut proprietates dimanant. His præmissis,

Dico primò, Ad gratiam habituales requiri aliquas dispositiones ex parte suscipientis, nimirum motus liberi arbitrii in adultis; in parvulis vero virtutes infusas, tam theologicas, quam morales, quæ cum ipsam semper comitentur, & ab ea sunt inseparabiles, dispositiones ejus concomitantes dici possunt.

Hæc conclusio, quantum ad adultos, & certa de fide, definita in Tridentino contra Lutheranos & Calvinistas sess. 6. cap. 6. his verbis: *Disponuntur autem (adulti) ad ipsam justitiam, dum excitati divinâ gratiâ, que adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum.* Et infra inter alias dispositiones ad gratiam requisitas, actum fidei, spei, & poenitentia recenset. Item can. 9. anathema dicitur ei, qui dixerit solâ fide impium justificari, & nulla ex parte necesse esse, eum suæ voluntatis motu præparari, atque disponi.

Favet etiam Scriptura, & SS. Pates. Nam 1. Regum 7. dicitur: *Præparate corda vestra Domino.* Et Eccl. 2. *Qui timeant Dominum, præparabunt corda sua.* Item SS. Patres passim affirmant, debere hominem in animo suo aditum patefacere divinæ gratiæ, ut illius fiat particeps. Ita Cyprianus in epist. 2. ad Donatum, ubi hæc scribit: *Profluens largiter spiritus, nullis finibus premitur, nec coercitibus claustris intra certa murorum spatia frenatur: manat jugiter, exuberat abundanter; nostrum tantum sicut pectus, & pateat; quantum illuc fidei capax offerimus, tantum gratia inundantis haurimus.* Ita etiam S. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 1. & D. Augustinus serm. 15. de verbis Apostoli, ubi aperte agnoscit dispositiones requiri ex parte adulti ad gratiam recipiendam, quando dicit: *Qui creavit te sine te, non te justificabit sine te.* Et postea addit: *fecit nescientem, justificat volentem.* Denique D. Bernardus lib. de gratia & lib. arbit. hæc habet: *Si tollas liberum arbitrium, non erit quod salvetur; si tollas gratiam, non erit unde salvetur: opus hoc sine duobus effici non potest, uno à quo fit, altero in quo fit; quodque à solo Deo, & soli datur libero arbitrio, tam absque con-*

Q 2

sensu

creationis momento collata fuit, habuit duas illas condiciones; fuit enim distincta ab actione, qua Angeli & primi parentes à Deo producti sunt, & cum ea non habuit inviolabilem nexum; cum gratia sanctificans à substantia Angelorum & primorum parentum per modum proprietatis non dimanaverit, unde fuit producta per actionem de se transmutativam subiecti (quod ad educationem sufficit) quamvis per accidens illud actus defecto non transmutaverit, quia per accidens in eodem momento, quo illud conditum est, gratia producta fuit, & sic non præcessit in aliquo instanti sub privatione illius.

Obijciens ultimò: Si gratia educeretur de potentia obedienciali subiecti, educeretur etiam de potentia naturali: Sed hoc dici nequit, cum gratia sit qualitas ordinis supernaturalis: Ergo nec illud. Sequela probatur: Potentia obediencialis est ipsa entitas naturalis rei: Ergo si gratia educatur de potentia obedienciali subiecti, educetur etiam de potentia naturali.

Respondeo negando sequelam Majoris: Ad cuius probationem dico, potentiam obediencialem non esse præcisè entitatem naturalem animæ, sed ipsam animæ entitatem ut dicentem respectum ad actum, & potentiam activam supernaturalem: quare potentia hæc obediencialis passiva, neq; est simpliciter naturalis, neq; simpliciter supernaturalis, sed quid medium inter potentiam passivam naturalem & supernaturalem, in aliquo conveniens, & in alio differens ab utraque; habet enim duo, unum quod sit innata animæ secundum suam naturam; alterum quod respiciat actum supernaturalem, ad quem non potest reduci per potentiam activam naturalem, sed solum per supernaturalem; in primo convenit cum potentia naturali, & differt à supernaturali contra in secundo convenit cum supernaturali, & differt à naturali.

Dices: non datur medium inter ens naturale & supernaturale, sicut non datur medium inter excedens & non excedens ordinem naturæ; quia sunt contradictoria: Ergo non datur potentia passiva in rebus creatis, quæ neq; sit naturalis, neq; supernaturalis, sed media inter utramque.

Respondetur hæc instantiâ solum probari, quod potentia obediencialis præcisè quoad suam entitatem considerata sit naturalis, vel supernaturalis, non verò quod sit simpliciter in ratione potentia passivæ naturalis, vel supernaturalis: ratio enim potentia passivæ non consistit in entitate subiecti absolute sumpta, sed, pro ut importat ordinem ad actum recipiendum, & ad potentiam activam; subindeque ut dicatur simpliciter naturalis, non satis est, quod ejus entitas sit naturalis, sed etiam requiritur, quod respiciat actum, & potentiam activam naturalem; potentia autem obediencialis passiva, de qua loquimur, respicit actum & potentiam activam supernaturalem.

Instabis adhuc: Si potentia obediencialis non sit supernaturalis, anima ratione illius non erit ejusdem ordinis cum gratia, utpote simpliciter supernaturali; ac proinde non erit causa materialis ipsius.

Sed nego Consequentiam: in causa enim materiali non requiritur æqualis perfectio cum effectu, sed minor sufficit; quandoquidem ejus causalitas non consistit in hoc, quod tribuat perfectionem esse cui, sed potius in eo, quod ab illo perficiatur & actuetur.

Tom. IV.

sensu esse non potest recipientis, quam absque gratia

62. Ratio etiam suffragatur: Nam ut discitur S. Thomas quasi sequenti art. 3. Deus movet unumquodque secundum modum suum & naturam: ac proinde cum movet adultum de peccato ad iustitiam, simul etiam movet liberum arbitrium ad eandem iustitiam, & iustitiae fontem: quia homo adultus ex natura sua & modo operandi est liber, liberum autem ita postulat moveri, ut se moveat, exceptis motibus primo primis, in quibus natum est moveri solum.

63. Quod vero etiam in parvulis aliqua requiritur dispositio saltem concomitans ad gratiam recipiendam, probatur ratione ejusdem S. Doctoris hic art. 2. & 1. p. qu. 12. art. 5. Omne quod elevatur ad aliquid excedens suam naturam, debet disponi aliqua dispositione, maxime quando forma, ad quam elevatur, est perfecta, & per se primo intenta, ac terminus ultimus generationis: Sed homo per gratiam habitualement elevatur ad participandam divinam naturam, quae participatio est supra naturam hominis, & terminus ultimus generationis spiritualis: Ergo oportet quod homo, sive sit adultus, sive parvulus ad illam recipiendam disponatur. Dixi, quando forma est perfecta, & per se primo intenta, ac ultimus terminus generationis spiritualis: quia sicut in naturalibus indispensabiliter requiruntur dispositiones ad formas substantiales, eo quod per se primo intenduntur, & sunt terminus ultimus generationis naturalis, non vero ad formas accidentales, quia ordinantur ad substantiales; ita in supernaturalibus non ad quaecunque formam requiritur dispositio, sed ad eas solum, quae sunt perfectae, & per se primo intentae: unde quia essentia divina comparata ad intellectum creatum in ratione speciei intelligibilis habet rationem formae ultimae & principalis, constituentis in esse divino intelligibiliter, ideo requirit aliquam dispositionem, quae est lumen gloriae; ad ipsum vero lumen gloriae, quod est forma quaedam, non per se primo intenta, sed ad aliam ordinata, non requiritur aliud, quam potentia obediencialis passiva intellectus creati. Similiter licet ad gratiam actualement nulla requiratur dispositio ex parte hominis, quia illa est forma vitalis, & ad aliam ordinata; ad habitualement tamen, quae est forma perfecta, constituens in esse divino participato, & ultimus terminus generationis spiritualis, requiritur aliqua dispositio ex parte recipientis, sive ille sit adultus, sive parvulus.

64. Quod autem in parvulis non possint dari aliae dispositiones, quam virtutes infusae, tam theologicae, quam morales, patebit referendo ac refellendo alios dicendi modos, qui traduntur ab Authoribus, & videntur absurdi, aut improbabilis. In primis enim quod ait Cajetanus hic art. 2. nimirum dispositiones ad gratiam in parvulis esse merita Christi, probabilitate caret: nam merita Christi sunt extrinseca recipienti gratiam, & potius causae morales, quam dispositiones physicae ad illam recipiendam. Similiter etiam sententia Capreoli & Paludani, asserentium dispositionem ad gratiam in parvulis esse characterem, rejicienda est: quia dispositio concomitans semper ac necessario formam comitatur, & ab ea inseparabilis est: character autem gratiam non comitatur necessario, sed saepe sine illa reperitur; sicut etiam gratia fuit

in antiqua lege sine characterem, & potest esse in Carechumenis, si de peccatis conterantur, aut Deum super omnia diligant. Item communiter rejicitur opinio quorundam Antiquorum, qui dicebant animam parvuli preparari a Deo ad gratiam recipiendam per ornatum quendam: nam ille ornatu est omnino ficticius, & ab Antiquis illis praecipue inventus; eo quod haec duo aliter nescirent componere, scilicet Sacramenta novae legis physice iustificare, & tamen gratiam produci per creationem, ad quam non potest creatura etiam instrumentaliter elevari; unde dixerunt Sacramenta non causare immediate gratiam, sed vel characterem, vel ornatum quendam ad gratiam disponentem, sicque physice influere in iustificationem. Nunc autem sublata penitus est illa difficultas, dum ab omnibus communiter docetur, gratiam non creari, sed de potentia obedienciali animae educi, ut visum est articulo precedenti.

Quare dicendum est, dispositiones ad gratiam in parvulis non esse alias, quam virtutes infusae, tam theologicas, quam morales. Unde si adultis anima disponitur ad receptionem gratiae, nedum per habitus, sed etiam per actus, quia illi habent usum rationis & libertatis: in parvulis vero per solos habitus, quia isti non sunt capaces dispositionum per modum actus secundi, defectu libertatis. Hic dicendi modus valde rationi consentaneus est: nam sicut in naturalibus, inferimus accidentia quaedam disponere ad introductionem formarum, quia forma illa bene & connaturaliter se habent cum illis, nec possunt connaturaliter sine illis subsistere: ita pariter colligi debet, praedictas virtutes disponere ad gratiam, quia cum illis gratia bene se habet, & est in statu suo connaturali, iisque destructis periret, nisi miraculose a Deo conservaretur. Sicut ergo in naturalibus accidentia quaedam dimanant naturaliter a formis, & sunt illis simpliciter posteriora, utpote in genere causae efficientis ab eis procedentia, & tantum secundum quid, in genere scilicet causae materialis dispositivae, priora, ut docent communiter nostri Thomistae in Tractatu de generatione & corruptione; ita virtutes infusae dimanant physice a gratia, suntque illa posteriores in genere causae efficientis, ac proinde simpliciter; & tamen sunt ea priores secundum quid, nimirum in genere causae materialis dispositivae.

Dico secundo, Actus liberi arbitrij moti a Deo, esse dispositiones physicas, & ex natura rei ad gratiam sanctificantem. Est contra Suarezem, Lorcam, & alios extra scholam Divi Thomae, asserentes tales actus esse dispositiones ad gratiam duntaxat morales, & ex divina institutione.

65. Probatur primo conclusio ex D. Thoma hic art. 2. ubi sic habet. Praeexistit ad gratiam aliqua gratia preparatio, quia nulla forma potest esse, nisi in materia disposita. Ex quibus sic argumentor: Eam dispositionem D. Thomas requirit ad gratiam, sine qua nulla forma potest esse in materia: Sed dispositio sine qua nulla forma potest esse in materia, est physica, & ex natura rei requisita, ut patet, cum sine dispositione morali possit aliqua forma esse in materia: Ergo ad gratiae receptionem Divus Thomas requirit dispositiones physicas, & non solum morales.

Proba-

67. Probatur secundò cum Conrado hic artic. 2. A
Ordo & natura rei requirit, ut qui per actuale
motum gratiam amittit, & à Deo averfus est, se
per motum actuale ad Deum convertat, &
gratiam consequatur; & nisi talem motum ha-
beat, non fit aut censeatur ad gratiam dispositus:
Ergo talis motus est dispositio physica, & ex na-
tura rei, & non solum moralis, ac ex institutio-
ne divina.

68. Probatur tertio: Illæ dispositiones dicuntur
physicæ, & ex natura rei, quæ verè & realiter
coaptant subiectum ad formam, & habent ne-
cessariam cum ea connexionem, & impossibili-
tatem ac oppositionem, cum forma opposi-
ta: Sed actus contritionis & charitatis habent
omnes illas condiciones respectu gratiæ sanctifi-
cantis; cum enim sint ejusdem ordinis cum gra-
tiâ, verè & realiter coaptant animam ad eam
recipiendam; & cum poenitentia & charitas sint
proprietates gratiæ, ab ipsa dimanantes, actus
ipsarum habent intrinsecam & necessariam cum
ea connexionem, & infallibiliter ipsam trahunt:
item cum actus charitatis sit conversio actualis
in Deum, ut ultimum finem, habet indirectam
salem oppositionem cum peccato, quod ab
ipso avertit, & cum illo est impossibilis: Er-
go actus contritionis & charitatis sunt disposi-
tiones physicæ, & ex natura rei, ad gratiam san-
tificantem.

69. Probatur quartò: Omnis causalitas moralis
reducitur ad meritum, vel impetrationem: Sed
actus contritionis & charitatis non disponunt ad
primam gratiam iustificantem, per modum me-
riti, vel impetrationis: Ergo ad illam non dispo-
nunt solum moraliter. Major constat: Minor
etiam quantum ad primam partem patebit ex
dicendis Tractatu sequenti, ubi ostendemus pri-
mam gratiam actualem, vel habitualement, non
posse cadere sub merito operum præcedentium.
Probatur verò quoad secundam partem. Ad o-
rationem non semper, nec infallibiliter sequitur
effectus: Sed positus actibus contritionis & cha-
ritatis, semper, & infallibiliter sequitur gratia
sanctificans, ut docet Tridentinum sess. 6. cap. 7.
Ergo illi actus non se habent solum per modum
impetrationis ad gratiam obtinendam, sed verè,
realiter, ac physicè, ac illam recipiendam ani-
mam præparant, ac disponunt.

§. II.

Solvuntur objectiones.

70. Obijciens primò contra primam partem pri-
mæ conclusionis: Agens infinitæ virtutis
nullam requirit dispositionem in materia: Sed
Deus qui gratiam causat, est agens infinitæ vir-
tutis: Ergo ad illam producendam nullas requi-
rit dispositiones ex parte recipientis.

71. Respondeo primò cum Divo Thoma hic art.
2. ad 1. agens infinitæ virtutis non præexigere
dispositionem ab alio agente præsuppositam, be-
ne tamen dispositionem quam ipsum faciat:
Deus autem mediante gratiâ actuali, movente &
applicante liberum arbitrium, actus contritio-
nis & charitatis in nobis causat, licet non sine
nobis ipsi cooperantibus.

72. Respondeo secundò, agens infinitæ virtutis
non requirere dispositionem propter impoten-
tiam suam, sed propter recipientis conditionem:
cum enim voluntas nequeat immutari per vio-
lentiam, sed proprio motu, ad immutationem

quæ sit per gratiam, debet in adulto præsuppo-
ni, in genere causæ materialis, dispositio per pro-
prium actum causatam ex motione divina.

Obijciens secundò contra secundam partem 73.
ejusdem assertionis, in qua diximus requiri dis-
positiones ad gratiam, etiam in parvulis: Scri-
ptura, Concilia, & SS. Patres ponunt disposi-
tiones ad gratiam in actibus liberi arbitrij: Sed
parvuli carent usu liberi arbitrij: Ergo in ipsis
nulla potest esse dispositio ad gratiam. Unde S.
Thomas in 4. dist. 17. quest. 1. art. 2. asserit in
parvulis non requiri aliquam præparationem
ad gratiam.

Respondeo Scripturam, Concilia, & Patres 74.
loqui de dispositionibus adultorum, quia ut plu-
rimum monent aut hortantur homines ut ad
gratiam se disponant.

Ad D. Thomam dicendum est ipsum loqui de
dispositionibus in actu secundo, ut patet ex ter-
mino quo utitur: præparatio enim non significat
quancumque dispositionem, sed dispositionem
per modum actus sequendi.

Obijciens tertio contra secundam conclusio-
nem: Dispositio physica recipitur in eodem sub-
jecto cum forma ad quam disponit: Sed actus li-
beri arbitrij, disponentes ad gratiam sanctifi-
cantem, non sunt in essentia animæ, quæ est sub-
jectum talis gratiæ, sed in ejus potentijs: Ergo
non sunt dispositiones physicæ ad illam, sed tan-
tum morales, & ex divina institutione.

Confirmatur: Dispositio physica ad aliquam 76.
formam, debet semper, & in omni recipiente
esse necessaria: Sed motus liberi arbitrij, dispo-
nens ad ultimos ad iustificationem, non sunt dis-
positiones necessariae in omni subiecto ad rece-
ptionem gratiæ sanctificantis, ut constat in par-
vulis: Ergo non sunt dispositiones physicæ, live
ex natura rei, ad receptionem talis gratiæ.

Confirmatur amplius: Dispositio physicè ne- 77.
cessaria ad formam introductionem, solet etiam
esse necessaria ad conservationem ejus in obje-
cto: Sed gratia ad sui conservationem non indi-
get dispositione consistente in actibus liberi ar-
bitrij, ut patet in iustis dormientibus: Ergo illi
actus non sunt dispositio physica, live ex natura
rei ad ipsam.

Ad objectionem respondeo, dispositiones & 89.
formam debere quidem recipi in eodem sub-
jecto quod, id est in eodem composito, vel suppo-
sito; non requiri tamen quod in eodem subiecto
quo & immediato, seu in eadem potentia subje-
centur: nam ut docet Aristoteles, bona imagi-
natio est dispositio ad bonum ingenium, & ta-
men non relident in eodem subiecto; & in sen-
tentia Thomistarum dispositiones ad formam
substantialem non recipiuntur immediate in ma-
teria prima, in qua recipitur forma substantia-
lis, sed in toto composito: non est ergo necellari-
um ut dispositiones ad gratiam sanctificantem,
quævis physicæ sint, subjeccentur in essentia
animæ, in qua est talis gratia, sed satis est, ut im-
mediate subjeccentur in aliqua animæ potentia;
hanc enim perficiendo, actuando, & elevando,
perficiunt etiam & elevant animam, ut sit pro-
portionata ad recipiendam gratiam.

Ad primam confirmationem respondeo ne- 79.
gando Majorem universaliter sumptam: discursus
enim est dispositio physica, live ex natura rei,
prærequisita in homine ad scientiam; à quo ta-
men non dependet scientia in Angelo; vita in
uno homine realiter dependet à tali complexio-
ne,